

які необхідні для здійснення спілкування (Д. Хаемс, Н. І. Гез, Ю. П. Федоренко, Ю. В. Суховершина., Е. П. Тихомирова, Ю. Е. Скоромная, Є. М. Проворова та ін.); інтегративну якість особистості, яка опосередковує професійну діяльність (Д.М. Годлевська, В. О. Назаренко, О. В. Касаткіна) [19].

Аналіз наукової літератури дав нам змогу дослідити співвідношення понять «комунікація», «спілкування» та «комунікативна компетентність». Ми зазначаємо, що комунікація є поняттям, яке характеризує зв'язок на рівні суб'єкт-об'єктних відносин. Спілкування ж несе емоційний зв'язок у міжособистісних стосунках, успішною умовою яких є сформована комунікативна компетентність.

Список використаних джерел

1. Бірюк Л. Ретроспектива формування комунікативної компетентності майбутнього вчителя в процесі професійної підготовки [Електронний ресурс] / Л. Бірюк// Психолого-педагогічні проблеми сільської школи.–2015. –Вип. 52.–Режим доступу: http://library.udpu.org.ua/_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/52/1.pdf.
2. Пірен М. І. Конфлікти в системі управлінської взаємодії: шляхи розв'язання та попередження [Текст] : навч. посіб. / М. І. Пірен, В. А. Ребкало ; Нац. акад. держ. упр. при Президенті України, каф. держ.політики та упр. політ. процесами. – К. : [НАДУ], 2009. – 95 с.
3. Когут І. В. Зміст формування професійно-педагогічної комунікативної компетентності в сучасних соціокультурних умовах / І. В. Когут // Проблеми освіти : наук. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – К., 2013. – Випуск №77. – Ч. 2. – С. 75-79.

Жаркова І. І.,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
(м. Тернопіль)*

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

В умовах реформування освіти в Україні підвищуються вимоги до вчителя, його професійних та особистісних якостей. Загальноприйнятою характеристикою професійної діяльності вчителя стає професійна компетентність – характеристика, яка відображає не лише професійні знання,

але й уміння спиратися на них у своїй професійній діяльності, ставлення вчителя до учнів та особистісні якості. У період становлення Нової української школи особлива увага приділяється вдосконаленню професійної компетентності вчителя початкової школи.

Поняття «професійна компетентність учителя» в науково-методичній літературі тлумачиться як володіння учителем необхідною сумою знань, умінь і навичок, що визначають сформованість його педагогічної діяльності, педагогічного спілкування та особистості вчителя як носія певних цінностей, ідеалів і педагогічної свідомості [1].

Професійна компетентність є якістю, яка формується в освітньому процесі, тому ми розглядаємо професійну компетентність педагога як суб'єкту якість, що виявляється в проектуванні і реалізації діяльності з урахуванням кваліфікаційних вимог. Таким чином, під педагогічною компетентністю вчителя можна розуміти єдність його теоретичної і практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності.

Педагогічний процес та професійна компетентність педагога взаємопов'язані і взаємодіють. Структурні компоненти педагогічної компетентності повинні співпадати з компонентами педагогічної діяльності, внаслідок чого модель професійної компетентності вчителя виступає як єдність його теоретичної і практичної готовності. Професійна компетентність включає сплав знань та умінь, які є ядром компетентності, з професійним досвідом, функціями педагога і обов'язково значущими особистісними якостями, ціннісними орієнтирами. Тобто компетентність ширше знань, умінь та навичок і не є їхньою сумою.

Професійний стандарт «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти» [3] визначає основні компетентності вчителя початкової школи, зумовлені вимогами до реалізації Типових освітніх програм початкової загальної освіти [4], зокрема:

- зумовлені вимогами до структури Типових освітніх програм початкової освіти: здатність здійснювати особистісно-діяльнісний підхід до організації навчання; вибудовувати індивідуальні траєкторії розвитку учня/учениці на основі очікуваних результатів навчання в рамках освітніх галузей; розробляти та ефективно застосовувати освітні технології, які дають змогу досягати очікуваних результатів навчання;
- зумовлені вимогами до результатів засвоєння Типових освітніх програм початкової освіти: володіти уявленнями про основні очікувані результати навчання в ході засвоєння Типових освітніх програм, уміння здійснювати їх декомпозицію відповідно до технології досягнення проміжних результатів; володіти сучасними уявленнями про учня/ученицю як про суб'єкт освітньої діяльності та вміти проектувати відповідну модель його/її діяльності залежно від вікових особливостей та специфіки навчального предмета; володіти науково-обґрунтованими знаннями та вміннями, які дозволяють проектувати соціальний портрет учня/учениці (цінності, мотиваційні, операційні, комунікативні, когнітивні ресурси), та здійснювати відповідну діагностику сформованості соціально затребуваних якостей особистості;

- зумовлені вимогами до умов реалізації Типових освітніх програм початкової освіти: здатність ефективно використовувати наявні в школі умови та ресурси, власний методичний потенціал для реалізації завдань нового змісту освіти, а саме: досягнення обов'язкових результатів засвоєння Типових освітніх програм; реалізації програм виховання та соціалізації учнів; ефективного використання здоров'язбережувальних технологій в умовах реалізації Державного стандарту початкової освіти [2]; індивідуальної оцінки навчальних досягнень та труднощів кожної дитини, діагностики сформованості ключових компетентностей; власного особистісно-професійного розвитку саморозвитку; ефективно застосовувати свої уміння в процесі створення освітньо-розвивального середовища та модернізації інфраструктури освітньо-виховного процесу закладу освіти.

Професійна компетентність вчителя початкової школи визначається також розвиненістю у нього певних якостей: педагогічної ерудиції, педагогічного цілепокладання, педагогічного мислення, інтуїції, здатності до імпровізації, педагогічного оптимізму та педагогічної рефлексії.

Сформованість основних компетентностей учителя початкової школи дозволить грамотно будувати взаємодії в суб'єкт-суб'єктних взаємовідношеннях в різних професійних ситуаціях і на різних рівнях. Таким чином, сучасний процес професійного становлення передбачає цілеспрямовану, узгоджену систему взаємозв'язку навчальної і професійної діяльності майбутніх учителів початкової школи, неперервність освіти й самоосвіти. Кваліфікований педагог буде затребуваний на ринку праці в тому випадку, якщо вже в студентські роки оволодіє багатомірними педагогічними компетентностями і зуміє розвинути в собі такі якості, як професіоналізм діяльності та професіоналізм особистості.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. К. : Либідь, 1997. 375 с.
2. Державний стандарт початкової освіти : затв. постановою КМУ України від 21. 02. 2018 р. № 87 (у редакції постанови КМУ України від 24. 07. 2019 р. № 688). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF>
3. Професійний стандарт «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти» : затв. наказом Міністерства соціальної політики України від 10. 08. 2018 р. № 1143. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2018/08/20180815.pdf>
4. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 1-2 та 3-4 класи. К. : Видавництво «Світоч», 2019. 336 с.